

Działalność dydaktyczna praktyków w kontekście jakości kształcenia – analiza przypadku

Justyna M. Bugaj

Institut Ekonomii, Finansów i Zarządzania, Uniwersytet Jagielloński

Współpraca uczelni z otoczeniem bliższym i dalszym wynika nie tylko z zapisów prawnych, lecz także coraz częściej z konieczności. Może przybierać różne formy, być wykorzystywana na różne sposoby i mieć bardzo różne konsekwencje dla wszystkich zainteresowanych stron. W tekście uwaga zostanie skupiona na jednej z najczęściej wykorzystywanych form takiej współpracy, tj. na wykładach prowadzonych przez praktyków-przedstawicieli wyższych szczebli zarządzania z różnych podmiotów gospodarczych. Celem opracowania jest odpowiedź na następujące pytania: czy konsekwencje tej współpracy mogą mieć pozytywne skutki dla rozwoju kompetencji społecznych u studentów oraz czy jest możliwe utrzymanie wysokiej jakości kształcenia takiej aktywności. Artykuł składa się z dwóch części: pierwszej, opracowanej za pomocą analizy treści, oraz drugiej, przedstawiającej analizę przypadku zajęć dydaktycznych przygotowanych wspólnie z praktykami zarządzania dla studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Mocną stroną owych zajęć była wysoka jakość kształcenia, w tym bardzo dobre przygotowanie prelegentów.

Słowa kluczowe: współpraca uczelni z praktykami zarządzania, jakość kształcenia, rozwój kompetencji społecznych, Artes Liberales UJ.

Wprowadzenie

Na początku XXI wieku nadal można obserwować zmiany w tradycyjnym modelu funkcjonowania uczelni polskich (np. Leja, 2013; Kwiek, 2010). Model ten, łączący funkcję badawczo-naukową, dydaktyczną i społeczną, z różnych powodów przestaje odpowiadać warunkom działania znacznej części instytucji szkolnictwa wyższego (Grant, 1996). Szukają one innych możliwości działania, a funkcja dydaktyczna (praktyczny profil kształcenia) w połączeniu z funkcją

społeczną (współpraca z podmiotami gospodarczymi i instytucjami z regionu, w którym działa uczelnia) stają się dominujące (Znanięcka-Lopata, 1997). Wskazują na to także zapisy w takich dokumentach uczelnianych, jak misja czy strategia (Bugaj, Szarucki, 2014). W styczniu 2015 roku w Polsce działało 519 instytucji szkolnictwa wyższego, przy czym 134 to były uczelnie publiczne, w tym 19 uniwersytetów. W stanie likwidacji było 29 niepublicznych szkół wyższych (Instytucje Szkolnictwa Wyższego, 2015).

Zmiany w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym z 2011 roku umożliwiły usankcjonowanie wielu dobrych praktyk w zakresie współpracy z pracodawcami istniejących wcześniej na polskich uczelniach. Odniosły się nie tylko do możliwości zatrudniania osób z dużym doświadczeniem (art. 9A1 i 9A2), lecz także do tworzenia konwentów (art. 63.1 i 63.1A). W celu lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni oraz transferu wyników badań uczelniom pozwolono na prowadzenie akademickich inkubatorów przedsiębiorczości i/lub centrów technologii (art. 86.1).

Zmiany demograficzne na rynku pracy nie gwarantują uzyskania dobrej pracy, choć nadal są kierunki, po których absolwenci nie mają z tym kłopotu (Bugaj, i in., 2012). Pracodawcy szukają wysokiego poziomu kompetencji społecznych (*Dublin Descriptors*, 2004) oraz unikatowych kwalifikacji, które mogą przynieść im określoną wartość, a nie tylko zwrot z zainwestowanego kapitału w dokończenie młodego człowieka i przygotowanie go do pełnienia obowiązków zawodowych (Bowen, Servelle, 1972; Strawiński, 2008). Dlatego coraz częściej oferowane nowe kierunki studiów są przygotowywane we współpracy z pracodawcami.

Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, reprezentanci Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie i Amerykańskiej Izby Handlowej przygotowali cykl wykładów przeznaczonych dla studentów kierunków nieekonomicznych. Opis tego przedsięwzięcia znajduje się w drugiej części opracowania.

Współpraca uczelni z podmiotami gospodarczymi

Powodów podejmowania współpracy uczelni z pracodawcami jest bardzo wiele (np. Bryła, Jurczyk, Domański, 2013). Można je zgrupować w następujących kategoriach:

- współpraca w ramach konwentu (jako ciała doradczego, m.in. wpływającego na kształt oferty programowej);
- współpraca w ramach programów absolwenckich;
- współpraca w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego (w tym tworzenie nowych podmiotów gospodarczych).

Konwenty jako ciała doradcze funkcjonują na polskim rynku od dłuższego czasu. W ich skład wchodzi najczęściej przedstawiciele władz lokalnych, znaczący przedsiębiorcy oraz często inni interesariusze uczelni. Celem powoływania konwentów była możliwość uzyskania w miarę szybkiej i dobrej informacji na temat potrzeb pracodawców oraz trendów na rynku pracy, mogących wpłynąć na kształt oferty programowej uczelni. Skutkiem tej współpracy były np. zmiany w programach studiów, uruchamianie nowych kierunków i specjalności, organizacja praktyk i staży, wspólne przygotowanie prac dyplomowych.

Współpraca uczelni w ramach programów absolwenckich nie jest zbyt często spotykana w Polsce, a akty prawne nie nakładają obowiązku jej utrzymywania (Rybkowski, Bugaj, Bryda, 2013). Do niewątpliwych zalet można zaliczyć współuczestnictwo absolwentów w prowadzeniu zajęć standardowych, organizację spotkań dla studentów na terenie zakładów pracy czy sponsorowanie różnych aktywności uczelni (w tym np. badań, projektów).

W niniejszym opracowaniu dominujące będą wykłady przygotowane przez praktyków dla studentów, rozwijające zwłaszcza umiejętności i kompetencje społeczne, mające kluczowe znaczenie dla każdego toku studiów (Etzkowitz, Webster, Gebhardt, Cantisano, 2000). Studenci bardzo cenią aspekt praktyczny zajęć teoretycznych, który umożliwia rozwinięcie wszystkich efektów kształcenia wymaganych na studiach. Dla przedsiębiorców współpraca z uczelniami daje możliwość pozyskania najlepszych kandydatów do pracy oraz prowadzenia różnych wspólnych przedsięwzięć.

Jakość kształcenia

W myśl cytowanej wcześniej ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym uczelnie są zobowiązane do zapewnienia wysokiej jakości kształcenia, a rektor, jako osoba kierująca działalnością uczelni, *sprawuje nadzór nad wdrożeniem uczelnianego systemu zapewnienia jakości kształcenia* (art. 66.1–66.3). Doskonalone na polskich uczelniach Wewnętrzne Systemy Jakości Kształcenia wymuszają działania usprawniające cały proces dydaktyczny, znacznie wybiegając poza tworzenie i doskonalenie programów studiów, planów zajęć i ich dokumentacji. Dotyczą sposobów przekazywania informacji w uczelni (Stankiewicz, 2006) oraz doskonalenia kompetencji dydaktycznych nauczycieli akademickich (Bugaj, 2014). Potwierdzają to przygotowane w ramach ENQA Standardy i Wskazówki dla zapewniania jakości w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (*Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, 2009), stanowiące

wyznaczniki do projektowania zewnętrznych i wewnętrznych systemów jakości kształcenia.

Jakość kształcenia jest elementem oceny pracy uczelni (Kells, 2000). Umożliwia monitorowanie procesu dydaktycznego oraz rozwoju pracowników akademickich. Może być rozpatrywana w różnych znaczeniach, przykładowo jako (Harvey, Green, 1993):

- wyjątkowość, doskonałość (*quality as excellence*);
- bezbłądność, zgodność (*quality as compliance*);
- sprawność, przydatność do realizacji celu (*quality as fitness for purpose*).

System jakości kształcenia, traktowany jako układ dynamiczny, powinien być otwarty na łatwe wprowadzanie modyfikacji, by mógł reagować na wyzwania otoczenia zewnętrznego: wymagania pracodawców, oczekiwania i możliwości studentów oraz oddziaływanie konkurencji ze strony innych instytucji szkolnictwa wyższego (Barnett, 2010). Tworzenie systemu zapewniania jakości prowadzi w rezultacie do większej odpowiedzialności społecznej uczelni i racjonalizacji kosztów jej działania. W tym kontekście zdobywanie wiedzy przyczynia się do rozwoju studenta przede wszystkim jako aktywnego uczestnika życia społecznego. Dlatego też coraz większe znaczenie w tym procesie odgrywają interesariusze zewnętrzni, tacy jak przemysł, biznes czy organizacje pozarządowe. W europejskiej praktyce zwiększa się ich udział w funkcjonowaniu uczelni wyższych nie tylko poprzez zapewnianie funduszy na badania czy stypendia, lecz także poprzez coraz silniejsze zaangażowanie w sprawowanie zarządu uczelni. Organy przypominające konwenty (zgodnie z polską ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) umożliwiają przedstawianie punktu widzenia i doświadczeń osób z zewnątrz, co ułatwia dostosowywanie programów nauczania do zamieniających się oczekiwań rynku pracy (FRSE, 2009).

W tej części opracowania uwaga zostanie jednak skupiona tylko na omówieniu poszczególnych zasad dotyczących badania jakości kształcenia na poziomie nie całej uczelni, ale poszczególnych przedmiotów. I tak, podstawowymi działaniami sprawdzającymi jakość kształcenia prowadzonych zajęć dydaktycznych na poziomie przedmiotu są:

- dokumenty przedmiotu (sylabus, wzór egzaminu/projektu zaliczeniowego, scenariusze zajęć, inne);
- dokumentacja z hospitacji zajęć;
- analiza wyników badania opinii studentów;
- analiza otrzymanych zaliczeń studentów (częstkowych i końcowych).

Sylabus umożliwia analizę realności osiągnięcia założonych efektów kształcenia w stosunku do stosowanych podczas zajęć form dydaktycznych oraz metod sprawdzania uzyskanych efektów kształcenia. Jego treści można zweryfikować

podczas zaplanowanych hospitacji zajęć, które mogą się składać z następujących etapów:

- 1) przygotowanie hospitacji (w tym powiadomienie o planowanej hospitacji);
- 2) przeprowadzenie hospitacji;
- 3) przeprowadzenie rozmowy oceniającej;
- 4) przygotowanie raportu z hospitacji;
- 5) podsumowanie hospitacji;
- 6) przekazanie raportu z hospitacji zainteresowanym stronom (w tym do odpowiedniego archiwum).

Według tego planu zrealizowano hospitacje zajęć tzw. próbnych, prowadzonych przez zaproszonych z przedsiębiorstw wykładowców, którzy zadeklarowali chęć aktywnego uczestniczenia w wykładach otwartych *Artes Liberales*. W wyniku hospitacji zostały wybrane osoby, które najlepiej spełniły wytyczne dotyczące ogólnych założeń przedmiotu. Działania te potwierdziły wysokie kwalifikacje i posiadaną wiedzę merytoryczną pracodawców.

Metody i narzędzia badawcze

Przedmiotem badań jakościowych są przede wszystkim procesy, a także związki przyczynowe, które można dostrzec wyłącznie w kontekście historycznym. Pozycją poznawczą jest interpretatywizm. Ze względu na cel badań definiuje się je jako zbiór technik gromadzenia i analizy danych, które mogą być używane do opisu zjawisk czy tworzenia teorii (Czakon, 2009). Odróżnia się badanie przypadku jako metody badawczej (*case study research*) od badania przypadku jako metody dydaktycznej, popularnej w kształceniu na kierunkach ekonomicznych (Lisiecka, Kostka-Bochenek, 2009; Jabłonowska, 2011).

Najczęściej przeprowadzone metodą *case study* badanie składa się z trzech głównych etapów (Yin, 2003):

- 1) definiowanie i projektowanie badania (formułowanie pytań badawczych, hipotez),
- 2) przygotowanie do zbierania danych i ich analizy (w tym opracowanie protokołu),
- 3) analiza i wnioskowanie.

Popularność dobrych praktyk wynika z potrzeby dostępu do najlepszych wzorców oraz refleksji, co i jak można robić lepiej. Prowadzą one do zmiany stanu rzeczy oraz mogą być naśladowane (Juchnowicz, 2011; Jabłonowska, 2011), choć nie wszędzie mogą znaleźć zastosowanie w podobnej postaci. Stąd wybrany do szerszego opisu przypadek cyklu wykładów otwartych *Artes Liberales* był następstwem przyjęcia określonych kryteriów. Przede wszystkim była wymagana szeroka współpraca uczelni z pracodawcami, skutkująca nowym zakresem

merytorycznym (np. nowy przedmiot, nowy kierunek) i aktywny udział studentów w tym przedsięwzięciu. Pozostałe parametry przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Parametry i opis wybranej dobrej praktyki

Parametr	Opis
Kryterium wyboru	najstarsza polska uczelnia i jedna z największych w kraju, prowadząca wieloaspektową współpracę z pracodawcami z regionu i z całej Polski, również przy aktywnym udziale studentów i doktorantów w ramach działań podnoszących ogólną wiedzę i kompetencje studentów i doktorantów prowadzi wykłady otwarte z cyklu <i>Artes Liberales</i> , przygotowywane przez wybitnych badaczy i dydaktyków nie tylko uniwersyteckich
Miejsce dobrej praktyki	uniwersytet publiczny, Dział Nauczania
Zakres dobrej praktyki	dotyczy wszystkich studentów i doktorantów w obszarze doskonalenia efektów kształcenia: w zakresie wiedzy, a szczególnie umiejętności i kompetencji społecznych

Źródło: opracowanie własne.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie organizuje, w celu upowszechniania wiedzy z różnych dyscyplin naukowych, cykle wykładów otwartych: *Artes Liberales*. Są one bardzo wartościowe dla osób pragnących zdobywać wiedzę z różnych dziedzin, nie tylko związanych bezpośrednio z tematyką studiów. Wykłady te są skierowane do wszystkich zainteresowanych studentów i doktorantów UJ, a o możliwości uczestnictwa decyduje kolejność zgłoszeń (wpisy elektroniczne). Dotychczas w każdym roku akademickim odbywały się cztery jednosemestralne wykłady w wymiarze 30 godzin każdy. Od roku akademickiego 2010/2011 można wybierać spośród sześciu jednosemestralnych wykładów (*Wykłady otwarte Artes Liberales*, 2014). W semestrze zimowym w roku akademickim 2013/2014 w ramach tychże wykładów otwartych zostały przygotowane zajęcia pod nazwą *Excellence in Business*, zrealizowane przez Uniwersytet Jagielloński we współpracy z Amerykańską Izbą Handlową w Polsce.

Głównym powodem ich uruchomienia były opinie pracodawców dotyczące wysokich kwalifikacji absolwentów kierunków ścisłych, wymagających jednak rozwinięcia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych. W następstwie obustronnych dyskusji zaproponowano ramowy program zajęć oraz ustalono sposoby uzyskania i zweryfikowania założonych poziomów efektów kształcenia. Zaplanowano również próbne zajęcia (hospitowane) oraz opracowano szczegółowy konspekt i harmonogram przedmiotu.

Excellence in Business – analiza przypadku zajęć prowadzonych na Uniwersytecie Jagiellońskim

W tabeli 2 przedstawiono ogólne informacje o przedmiocie, w tym o stosowanych metodach dydaktycznych i warunkach zaliczenia.

Tabela 2. Informacje ogólne o przedmiocie *Excellence in Business*

Parametr	Opis
Forma zajęć	wykład konwersatoryjny oraz warsztaty, projekty przygotowywane przez studentów, analizy przypadków
Wymiar godzinowy zajęć	30 godzin + 2 godziny na rozdanie certyfikatów
Efekty kształcenia	<ul style="list-style-type: none"> w zakresie wiedzy: podstawowa znajomość zagadnień z zakresu zarządzania i przedsiębiorczości, pracy w korporacjach, kształtowania ścieżki kariery w zakresie umiejętności: komunikatywność, umiejętność pracy zespołowej, przedsiębiorczość i innowacyjność, kreatywność w zakresie postaw: zachowanie się w określonych sytuacjach, obrona własnego zdania
Metody sprawdzania i kryteria oceny efektów kształcenia	<ul style="list-style-type: none"> w zakresie wiedzy: przygotowanie w czteroosobowej grupie projektu, zaprezentowanie wybranej tematyki, przygotowanie tematycznych publikacji w zakresie umiejętności: przygotowanie i przedstawienie w czteroosobowej grupie prezentacji wybranego problemu/zagadnienia w czasie do 17 minut (4 minuty na osobę) w zakresie postaw: wybranie i przedstawienie (indywidualnie) trzech zagadnień z bieżącej prasy związanych z tematyką zajęć
Sposób zaliczenia	warunkiem zaliczenia przedmiotu było przedstawienie przygotowanego w czteroosobowej grupie projektu (prezentacja multimedialna lub scenka) oraz pisemne przygotowanie streszczenia publikacji książkowej związanej z tematem przedmiotu i wykazanie się znajomością problemów przedmiotu, opisywanych w pismach specjalnościowych (przygotowanie krótkiego, problemowego streszczenia minimum trzech artykułów)
Forma i warunki zaliczenia	<ul style="list-style-type: none"> ocenianie ciągle: realizacja prac częściowych wykonywanych w grupie czteroosobowej w trakcie i poza zajęciami, takich jak: konspekt projektu, wersja pisemna projektu, prezentacja publiczna projektu, dyskusja i aktywność w trakcie zajęć, przedstawienie bieżących zagadnień związanych z tematyką przedmiotu, prezentacja przeczytanej książki związanej z tematyką przedmiotu ocena końcowa: wynik oceny pracy grupowej dokonanej przez osobę prowadzącą zajęcia oraz obecnych podczas zajęć studentów

Parametr	Opis
Uwagi dodatkowe	<ul style="list-style-type: none"> wymagana obecność i aktywność (można opuścić jedno zajęcia) wymagana komunikatywna znajomość języka angielskiego i polskiego (zajęcia będą prowadzone w językach angielskim i/lub polskim)

Źródło: opracowanie własne.

Na zajęcia zapisało się 120 osób. Byli to reprezentanci wszystkich wydziałów uniwersyteckich (tabela 3).

Tabela 3. Liczba studentów reprezentujących wydziały UJ podczas zajęć *Excellence in Business*

Wydział	Liczba studentów
Biochemii, Biofizyki i Biotechnologii	1
Biologii i Nauk o Ziemi	7
Farmaceutyczny	3
Filologiczny	9
Filozoficzny	12
Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej	4
Historyczny	1
Matematyki i Informatyki	5
Nauk o Zdrowiu	1
Prawa i Administracji	14
Studiów Międzynarodowych i Politycznych	15
Zarządzania i Komunikacji Społecznej	41

Źródło: opracowanie własne.

Zajęcia były przeznaczone dla studentów i doktorantów nieekonomistów, mimo to można zauważyć wyraźną dominację przedstawicieli Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej. Wydział ten ma bardzo złożoną wewnętrzną strukturę (*Struktura WZiKS UJ*, 2014). Znajdują się w nim także jednostki nie prowadzące kierunków ekonomicznych, np. Instytut Dziennikarstwa, Mediów i Komunikacji Społecznej czy Instytut Psychologii Stosowanej.

Każde spotkanie w ramach przedmiotu *Excellence in Business* było złożone z dwóch części: wykładów i warsztatów. Podczas wykładów były przedstawiane różne zagadnienia: od „kompetencji przyszłości” i „kultury korporacyjnej” po „współpracę międzynarodową”. Uznani prelegenci, przedstawiciele świata nauki i biznesu przedstawiali także swoje, często kręte, drogi, dzięki którym osiągnęły zawodowy sukces, a także omawiali różne sposoby na radzenie sobie z kryzysem

organizacyjnym. Większość wykładów była prowadzona w języku angielskim, z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych. W części warsztatowej, przy użyciu (tylko) aktywnych metod kształcenia rozwijano tematykę poruszaną na wykładach.

W trakcie wszystkich spotkań możliwe było zadawanie pytań po każdym wystąpieniu (w częściach zarówno wykładowej, jak i warsztatowej). W zespołach czteroosobowych słuchacze przygotowywali projekty, które następnie przedstawiali na forum całej grupy (publicznie). Projekty rozwijały takie umiejętności i kompetencje społeczne, jak:

- praca w zespole – wyznaczenie celów, podział zadań, przyjmowanie ról, etapy pracy w zespole, wspólna odpowiedzialność;
- kreatywność i innowacyjność – czym jest kreatywność i innowacyjność, jak współpracować z geniuszami, motywacja i automotywacja, jak szukać nowych możliwości;
- przywództwo i przedsiębiorczość – lider a przywódca, rodzaje i style przywództwa, delegowanie, wpływ i coaching, autorytet, wybitni przywódcy;
- komunikatywność (werbalna i niewerbalna) – prezentowanie treści pisemnych, zasady wystąpień publicznych, profesjonalny dokument, trening przedstawiania różnych stanowisk;
- *savoir vivre* w biznesie – kultura osobista, *bon ton*, dobre maniery, etykieta biznesu, podstawowe informacje na temat ubioru kobiety i mężczyzny (ewentualnie protokół dyplomatyczny).

Projekty przygotowywane na zaliczenie były opracowane na tematy problemowe wybrane przez studentów lub zaproponowane przez osobę prowadzącą część warsztatową przedmiotu na pierwszych zajęciach. Projekty były realizowane w grupach czteroosobowych, w postaci wystąpienia publicznego (w formie multimedialnej lub innej) wybranego tematu przed audytorium studentów na jednym z warsztatów (w czasie do 17 minut). W ramach większego uaktywnienia grupy (wypracowania umiejętności dyskusji i obrony swojego zdania) od drugiego wykładu studenci musieli przedstawić swoje stanowisko, zabierając także głos na forum publicznym, w kontekście przeczytanej ostatnio publikacji związanej z tematem zajęć (2-minutowa opinia). W ten sposób wszyscy przynajmniej raz musieli się wypowiedzieć przed dużą publicznością (ok. 80 osób). Do końcowego zaliczenia studenci musieli jeszcze dokonać samooceny pracy w grupie i wypełnić wspólnie odpowiedni arkusz. Dodatkowo wszyscy słuchacze byli zobligowani do uczestnictwa w jednej z trzech zaplanowanych wycieczek do zakładów pracy.

Specyfika tych zajęć umożliwia „wypisanie” się po drugim spotkaniu, zwłaszcza gdy niemożliwe byłoby uczestniczenie w nich do końca ich trwania. Stąd też po spełnieniu wszystkich wymagań zaliczenie otrzymały 74 osoby, a 20 wyróżnionych osób (pięć grup studenckich) uzyskało vouchery na praktyki.

Ocena zajęć

Kurs *Excellence in Business* otrzymał ogólnie bardzo dobre oceny od studentów. Kwestionariusz elektroniczny wypełniły 32 osoby, a średnia odpowiedzi w poszczególnych kategoriach mieściła się między 4,41 a 4,69 (skala 2–5). Szczegółowe wyniki przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Wyniki badania opinii studentów: przedmiot z zajęć ogólnouniwersyteckich *Excellence in Business*

Lp.	Pytanie	Liczba odpowiedzi	Średni wynik
1	Czy dzięki prowadzącemu Twoja wiedza o przedmiocie została poszerzona?	32	4,41
2	Jak oceniasz umiejętność przekazywania wiedzy przez prowadzącego?	31	4,48
3	Czy prowadzący był gotów udzielać dodatkowych wyjaśnień w trakcie zajęć lub w godzinach konsultacji?	32	4,69
4	Czy prowadzący był przygotowany do zajęć?	31	4,52
5	Czy prowadzący przestrzegał przyjętych kryteriów zaliczenia zajęć?	31	4,65

Źródło: badania opinii studentów, Uniwersytet Jagielloński 2013.

Dodatkowo w kwestionariuszu elektronicznym oceniającym zajęcia studenci umieścili 13 dość obszernych komentarzy, w większości również bardzo pozytywnych. Chwalili m.in. literaturę przedstawianą i krótko omawianą podczas zajęć, ciekawe wycieczki do zakładów pracy, różnorodność zaproszonych gości oraz przedstawili szczegółową ocenę ich wystąpień publicznych. Jedna z osób napisała: „*Ich wielkim atutem była okazja do realizacji przez osoby z różnych kierunków studiów projektu grupowego na jeden z tematów omawianych podczas kursu oraz możliwość obejrzenia wybranej firmy od środka. Zajęcia te pozwoliły także na poznanie i porównanie kultury organizacyjnej i biznesowej instytucji i firm biorących udział w tym przedsięwzięciu, a także zadawanie pytań prelegentom z poszczególnych organizacji. Pani dr Bugaj sprawnie zorganizowała zajęcia wymagające współpracy z wieloma stronami, w tym American Chamber of Commerce. Informacja nt. przebiegu zajęć i spraw organizacyjnych była zawsze dostępna zarówno w trakcie zajęć, jak i na dyżurach, zaś ocena dotycząca realizacji projektów grupowych była wyczerpująca i szczegółowa, co moim zdaniem będzie przydatne w przyszłości przy realizacji podobnych projektów. Ogółem zajęcia były atrakcyjne i poszerzyły moje horyzonty*”.

Studenci najczęściej narzekali na konieczność przygotowania prezentacji z wystąpieniem publicznym na zaliczenie, choć i tutaj pojawiły się całkiem skrajne wypowiedzi:

- komentarz 1: „Zdecydowanie za dużo «papierologii». Przygotowanie prezentacji na zaliczenie – w porządku, ale oddawanie recenzji trzech artykułów, książki, opisu pracy grupowej, samooceny i tak dalej – to już za dużo i niepotrzebnie”;
- komentarz 2: „Niestety, nie oceniano naszej wiedzy z części wykładowej, co pewnie ucieszyło bardziej leniwych studentów, jednak myślę, że przynajmniej test wielokrotnego wyboru z wykładu byłby dobrym rozwiązaniem pod koniec kursu. Rozczarowała mnie bardzo część ćwiczeniowa, która polegała tylko na prezentacji danych grup”;
- komentarz 3: „W przyszłości powinien być w całości poprowadzony po angielsku. Myślę, że bardziej efektywnym rozwiązaniem byłoby przeprowadzanie ćwiczeń z gośćmi-wykładowcami, zadawanie pytań, rozwiązywanie case’ów, prace w grupach na zajęciach, ocenianie kreatywności, umiejętności logicznego myślenia – a potem ocenianie na zasadzie partycypacji, obecności, i wyniku testu, czy ktoś nadaje się na praktyki”.

Studenci podkreślali (dwa komentarze), że oczekiwali jeszcze większych możliwości dyskusji z zaproszonymi gośćmi. Chociaż zajęcia były skierowane do nieekonomistów, znaczna liczba słuchaczy studiowała na Wydziale Zarządzania i Komunikacji Społecznej oraz Wydziale Prawa (zob. tabela 2). W tym kontekście jedna osoba napisała: „Na zajęciach (przynajmniej na kierunkach społecznych i ekonomicznych, a chyba z takich większość osób była) mamy ich [prezentacji] mnóstwo i mamy ich już serdecznie dosyć”.

W dniu 27 lutego 2014 roku odbyła się uroczystość podsumowująca zajęcia. W tym dniu rozdano certyfikaty potwierdzające uczestnictwo studentów w tym niecodziennym przedsięwzięciu. Vouchery na praktyki otrzymało 20 wyróżnionych osób. Studenci natomiast wręczyli dwa dyplomy uznania za profesjonalne zaangażowanie i nieocenioną pracę włożoną w przygotowanie i przeprowadzenie zajęć z cyklu *Artes Liberales „Excellence in Business”* Monice Pilarskiej oraz Justynie M. Bugaj.

Podsumowanie

Wiele polskich uczelni może się pochwalić udaną współpracą z pracodawcami przy usprawnianiu procesu dydaktycznego. Opisane zajęcia *Excellence in Business* prowadzone na Uniwersytecie Jagiellońskim w ramach cyklu wykładów otwartych były jednak dość wyjątkowe. Dobrowolność wpisu zgromadziła słuchaczy

zainteresowanych swoim rozwojem osobistym i poszerzaniem posiadanej wiedzy. Być może dlatego projekty przez nich przygotowane były naprawdę bardzo dobre, czym potwierdzili osiągnięcie wysokiego poziomu założonych efektów kształcenia w zakresie umiejętności i kompetencji społecznych. Nie lada trudność dla osób odpowiedzialnych za przedmiot stanowił wybór 20 najlepszych prelegentów (studentów), którzy zostali nagrodzeni voucherami na płatne praktyki, dobrane zgodnie z kierunkiem studiów. Zajęcia były bardzo ciekawym doświadczeniem tak dla wszystkich prowadzących (przedsiębiorców), jak i dla słuchaczy (studentów i doktorantów). Potwierdzili to, wyrażając pozytywne opinie w ankietach ewaluacyjnych i rozmowach oceniających.

Od samego początku inicjatorzy tego pomysłu dążyli do rozwoju obustronnych relacji oraz czuwali nad wysoką jakością planowanych działań. Pojawiające się drobne problemy były rozwiązywane na bieżąco i wpływały pozytywnie na dalszą pracę nad projektem. Przygotowanie takiej inicjatywy jest bardzo czasochłonne i wymaga dobrej woli obu stron: przedstawicieli uczelni i pracodawców. Jest jednak działaniem przynoszącym korzyści w perspektywie zarówno krótkoterminowej (np. uzyskane efekty kształcenia przez studentów oraz osiągnięcie celów pracodawców i uczelni), jak i długoterminowej (np. pozytywny wizerunek obu stron, promocja, dalsza współpraca).

Bibliografia

- Barnett, R. (2010). *Being a University*. New York: Routledge.
- Bowen, H.R., Servelle, P. (1972). *Who Benefits from Higher Education – and Who Should Pay?*. American Association for Higher Education. Washington: ERIC Clearinghouse on Higher Education.
- Bryła, P., Jurczyk, T., Domański, T. (2013). Korzyści współpracy uczelni wyższych z otoczeniem gospodarczym – próba typologii. *Marketing i Rynek*, 4(20), 14–19.
- Bugaj, J. (2014). Centrum doskonalenia kompetencji nauczycieli akademickich – przykłady praktyk niemieckich i polskich. W: P. Wachowiak, S. Winch (red.), *Granice w zarządzaniu kapitałem ludzkim*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, 387–398.
- Bugaj, J., Godzwon, Z., Lis, A., Rybkowski, R., Pilch, M. (2012). *Wpływ sektora szkolnictwa wyższego na Produkt Krajowy Brutto*, Kraków: CBSW UJ. Pobrano 24 stycznia 2015 z: http://www.ncbir.pl/gfx/ncbir/userfiles/_public/fundusze_europejskie/infrastruktura_i_srodowisko/ewaluacja/wplyw_szkolnictwa_wyzszego_na_pkb_040712_1.pdf
- Bugaj, J., Szarucki, M. (2014). Identyfikacja kluczowych kompetencji w misji uczelni publicznych. W: R. Borowiecki, A. Jaki (red.), *Restrukturyzacja w obliczu wyzwań gospodarki globalnej*. Kraków: Fundacja Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, 281–296.

- Bugaj, J.M. (red.) (2013). *Programy lojalnościowe kierowane do absolwentów uczelni – przegląd rozwiązań europejskich*. Wrocław: Kuźnia Kadr 7, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. Pobrano 28 sierpnia 2013 z: <http://www.kuznia7.ue.wroc.pl/k7/images/materialy/poz%202a.pdf>
- Czakon, W. (2009). Mity o badaniach jakościowych w naukach o zarządzaniu. *Przegląd Organizacji*, 9, 13–15.
- Dublin Descriptors (2004). Pobrano 23 marca 2013 z: http://ecahe.eu/w/index.php/Dublin_Descriptors.
- Etzkowitz, H., Webster, A., Gebhardt, C., Cantisano, B.E. (2000). The Future of the University and the University of the Future: evolution of ivory Tower into entrepreneurial university. *Research Policy*, 29, 313–330.
- FRSE (2009). *Zarządzanie szkolnictwem wyższym w Europie. Strategie, struktury, finansowanie i kadra akademicka*. Warszawa: Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji.
- Grant, E. (1996). *Średniowieczne podstawy nauki nowożytnej. W kontekście religijnym, instytucjonalnym oraz intelektualnym*. Poznań: Prószyński i S-ka.
- Harvey, L., Green, D. (1993). Assessing quality in higher education: a trans-binary research project. *Assessment and Evaluation in Higher Education*, 18(2), 143–149.
- Instituto de Políticas de la Educación Superior (2015). *POLON – zintegrowany system informacji o nauce i szkolnictwie wyższym*. Pobrano w dniu 23 stycznia 2015 z: <https://polon.nauka.gov.pl/opi/aa/rejestry/szkolnictwo?execution=e2s1>
- Jabłonowska, L., (2011). Metoda przypadku w zapewnieniu jakości kształcenia menedżerów. *Edukacja Ekonomistów i Menedżerów. Problemy. Innowacje. Projekty*, 1(19), 81–99.
- Juchnowicz, M. (2011). Istota najlepszej praktyki – dylematy definicyjne. W: M. Juchnowicz (red.), *Najlepsze praktyki w zarządzaniu kapitałem ludzkim. Metodyka badania. Opisy przypadków*. Warszawa: Oficyna Wydawnicza SGH, 13–19.
- Kells, H.R. (2000). *Procesy samooceny*, Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Kwiek, M. (2010). Zarządzanie polskim szkolnictwem wyższym w kontekście transformacji zarządzania w szkolnictwie wyższym w Europie. *CPP RPS*, 15. Pobrano 10 stycznia 2015 z: http://www.cpp.amu.edu.pl/pdf/PPP_RPS_vol.15_Kwiek.pdf
- Leja, K. (2013). *Zarządzanie uczelnią. Koncepcje i współczesne wyzwania*. Warszawa: Wolters Kluwer business.
- Lisiecka, K., Kostka-Bochenek, A. (2009). Case study research jako metoda badań naukowych. *Przegląd Organizacji*, 10, 25–29.
- Rybkowski, R., Bugaj, J.M., Bryda, G. (2013). *Ocena możliwości adaptacji rozwiązań programów lojalnościowych w warunkach polskich uczelni*. Wrocław: Kuźnia Kadr 7, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu. Pobrano 5 marca 2015 z: <http://www.kuznia7.ue.wroc.pl/k7/images/materialy/poz%204.pdf>
- Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area* (2009). Helsinki: European Association for Quality Assurance in Higher Education. Third Edition.
- Stankiewicz, J. (2006). *Komunikowanie się w organizacji*. Wrocław: Astrun.

- Strawiński, P. (2008). Czy opłaca się studiować? Wyniki modelu inwestycji w wyższe wykształcenie. *Ekonomista*, 4, 535–553.
- Struktura WZiKS UJ (2015). Pobrano 24 marca 2015 z: <http://www.wzks.uj.edu.pl/struktura>
- Szkoły wyższe i ich finanse 2013* (2014). Warszawa: GUS.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 roku Prawo o szkolnictwie wyższym (tekst ujednolicony: stan na listopad 2014). Pobrano 24 marca 2015 z: <http://www.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2013/10/Prawo-o-szkolnictwie-wy%C5%BCszym-tekst-ujednolicony-listopad-2014.pdf>
- Wykłady otwarte Artes Liberales* (2014). Pobrano 25 marca 2015 z: <http://www.dn.uj.edu.pl/studenci/artes-liberales>
- Yin, R.K. (2003). *Case study research. Design and Methods*. Thousand Oaks–London–New Delhi: Sage Publications, 21–27.
- Znanięcka-Lopata, H. (1997). Społeczne funkcje uniwersytetów. W: F. Znanięcki (red.), *Społeczna rola studenta uniwersytetu*. Poznań: Wydawnictwo Nakom, 14–25.

Summary

Teaching Activities of Management Practitioners in the Context of Quality of Education – Case Study

University cooperation with the stakeholders stems from the law, but is also necessity driven. It can take many forms and it can be used in different ways. The article of is focused on one of the most common forms of such cooperation: lectures by practitioners-members of senior management levels in various organization. The objective of the study is to answer the following questions: may the consequences of such cooperation have positive effects on the development of social skills in students? Is it possible maintain the high quality of education thanks to such activity?

The article consists of two parts: the first developed using content analysis and second, using a case study: lectures prepared jointly with management practitioners for students at the Jagiellonian University. The strength of the course was the high quality of education.

Keywords: cooperation between universities and management practices, the quality of education, the development of social competence, Artes Liberales UJ.

Резюме

Преподавательская деятельность практиков в контексте качества обучения – анализ примеров

Сотрудничество высшего учебного заведения с проксимальной и дистальной средой вытекает не только из правовых норм, но всё чаще из необходимости. Это может иметь разные формы, может использоваться разными способами и иметь разные последствия для заинтересованных сторон. В статье внимание сосредоточено на одной из наиболее часто применяемых форм такого сотрудничества: лекциях, которые читают практики – представители высших уровней управления разных экономических субъектов. Цель этой статьи – найти ответ на вопрос: могут ли результаты этого сотрудничества иметь положительные эффекты для развития социальной компетентности студентов и можно ли вообще удержать высокий уровень обучения такой активности? Статья главным образом состоит из двух частей: первой, которая разработана при помощи анализа и второй, представляющей анализ примеров занятий, приготовленных совместно с людьми, которые в практике занимаются управлением для студентов Ягеллонского университета. Сильной стороной этих занятий было высокое качество обучения, в том числе очень хорошая подготовка докладчиков.

Слова-ключи: сотрудничество вуза с представителями высших уровней управления разных экономических субъектов, качество обучения, социальная компетентность студентов, Artes Liberales UJ.

Dr inż. Justyna M. Bugaj

Doktor nauk o zarządzaniu, adiunkt w Katedrze Zarządzania Zasobami Ludzkimi w Instytucie Ekonomi, Finansów i Zarządzania Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prowadzi zajęcia na I, II i III stopniu studiów oraz na studiach podyplomowych. Pracę naukowo-badawczą rozpoczęła od problemów zarządzania relacjami w powiązaniu z kulturą organizacyjną oraz zmianą w projektach informatycznych. W ostatnim czasie zajmuje się kierowaniem rozwojem pracowników na uczelniach, zarządzaniem jakością kształcenia i doradztwem organizacyjnym.